

TSEA28 Datorteknik Y (och U)

Föreläsning 16

Kent Palmkvist, ISY

TSEA28 Datorteknik Y (och U), föreläsning 16

2025-05-20 2

Dagens föreläsning

- Information om digital tentamen
- Mer avancerade sätt att öka prestanda
- Applikationsspecifika processorer
- Profilerings
- Sammanfattning
- Kommentarer om tentan

Praktiska kommentarer

- Lab5 bara på lab5 tid
 - Imia finns inte i labbmiljön i labbet
- Extra labbredovisningsmöjligheter
 - Lab 1-3 i MUX1 Tisdag 10/6 kl 9.00
 - Lab 4 i MUX1 Tisdag 10/6 kl 13.15
 - Lab 5 i MUX4 Tisdag 10/6 när inga fler lab 4 kvar i MUX1
- Lab MUX1-4 och Grinden stängs av 11/10 – 15/8 för ombyggnad
 - Oklart om någon MUX2 maskin kanske kommer vara aktiv med distansutrustning

Årets vinnare i sorteringstävlingen

- Vinst för vinnaren: Ett paket ballerinakex
- 1 bidrag i år
- Tävlingsresultat (antal klockcykler, medel av 5 slumpmässiga sekvenser)
 - 14522

Årets vinnare av ballerinapaket

- 15422 klockcykler: qsort
- Natalie Holmström och Fritiof Santesson
- Som jämförelse, bästa resultat tidigare år:
 - 2014: 1119.6
 - 2016: 2216
 - 2017: 2349
 - 2018: 1337
 - 2019: 1016.8
 - 2020: 1630.8
 - 2021: 4294
 - 2022: 1562.2
 - 2023: 1709.6
 - 2024: 1977.2

Årets tenta: Digital tentamen (i Inspira)

- Tentan skrivs digitalt. Nytt system (Inspira) i år
 - Resultat av feedback från tidigare års studenter
- Egna laptops används
 - Systemkrav: Windows 10 eller 11 (ej windows 10S?) eller MacOS
 - Fungerar inte med linux (virtualbox och motsvarande fungerar inte)
 - Viktigt: Testa att Safe Exam Browser (SEB) fungerar på er maskin innan tentan!
 - Se mer information om Inspira på
<https://liuonline.sharepoint.com/sites/student-under-studietiden/SitePages/Digital-examen.aspx>

Årets tenta: Digital tentamen (i Inspera)

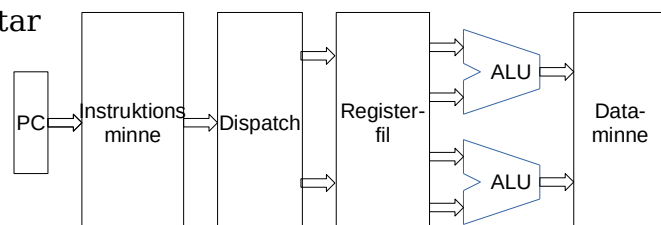
- Nytt krav för godkänd tenta:
 - Summan av poäng för 3 a) och 4 a) minst 4 poäng
 - Godkänd tenta kräver grundläggande kunskap i assemblerprogrammering
- Struktur på tenta nästan precis som tidigare
 - 6 frågor, i många fall a, b, c etc. delfrågor
 - Alla svar i textform
 - Samma begränsningar av externa hjälpmedel (inga) och tillgänglig bakgrundsinformation (mikrokodsdatorbild, lista över assemblerinstruktioner) som tidigare tentor
 - Tentan kommer ha tillgång till en miniräknarfunktion som resurs i browsern
 - En utskrift av websidor för en tenta i Inspera finns på lisam
 - Denna saknar uppdelning av uppgift 3 och 4 i del a) och b) !!!

Sedan tidigare

- Pipelining tillåter flera instruktioner utförda omlott
 - Tillåter fler startade instruktioner per tidsenhet
- Superskalär processor tillåter flera instruktioner startade samtidigt (samma klockcykel)
 - Tillåter ännu fler instruktioner per sekund
- Problem med konflikter (hazards)
 - Data (resultat inte färdigt före användning)
 - Styr (hopp, villkorliga hopp)
 - Strukturell (ALU används av flera instruktioner samtidigt)

Superskalär processor, arkitektur

- Instruktionsminne skickar flera instruktioner per läsning
- Dispatch fördelar instruktioner till beräkningsenheter
- Registerfil med fler läs och skrivportar
- Flera exekveringsenheter
- Eventuellt minne med flera vägar
 - Text datacache plus skrivbuffertar

Problem och dellösningar för superskalär pipelined RISC

- Datakonflikt
 - Forwarding (kopiera ALU utdata till ALU indata)
- Styrkonflikt
 - Branch prediction (gissa nästa instruktionsadress)
- Strukturell konflikt
 - Dispatch delar ut instruktioner att utföra mellan de två ALU och minnesvägarna
- Kräver fortfarande anpassning av kod för att få snabbare exekvering
 - Ändring av antal och typ av beräkningsblock kräver annorlunda kod (instruktionsordning)
 - Löser inte alla prestandaproblem

Automatiserat sätt att ändra instruktionsordning

- Processorn hämtar in många instruktioner och avkodar dem
- Bestäm sedan vilka som ska utföras beroende på om indata finns tillgängligt
 - Instruktioner kan då utföras i annan ordning
 - Måste garantera att slutresultat fortfarande blir samma
 - I exemplet: Läs flera varv ur originalkod, välj att exekvera instruktioner som har indata tillgängligt i respektive klockcykel
- Känt som out-of-order execution
 - Kräver mycket hårdvara och bra branch prediction

Exempel på superskalär exekvering, avancerad version

- Samma exempel som Figure 8.6 – Figure 8.7 i gamla boken

```

I1: ldr    r0,[r10]      ; r0 = minne(r10)
I2: add    r10,r10,#4    ; r10 = r10 + 4
I3: mul    r3,r2,r1      ; r3 = r1*r2
I4: mul    r4,r1,r0      ; r4 = r1*r0
I5: sub    r5,r4,r6      ; r5 = r4 - r6 , r4 skapad i I4:
I6: add    r7,r8,r2      ; r7 = r8 + r2
I7: mul    r0,r9,r5      ; r0 = r9*r5
I8: add    r1,r1,#4      ; r1 = r1 + 4
I9: add    r7,r7,#1      ; r7 = r7 + 1

```

- Antag 2-väg superskalär processor med 2 klockcyklers minnesläsning, 1 multiplikator.

Exempel på superskalär processor, forts.

- 2 klockcykler för minnesaccess, 1 mult.

Tid	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Decode	I1	I3		I5	I7	I9			
	I2	I4		I6	I8				
Execute	I1	I1	I3		I5	I7	I9		
	I2			I4	I6	I8			
Writeback (uppdatera register)		I1	I3		I5	I7	I9		
		I2		I4	I6	I8			

```

I1: ldr    r0,[r10]
I2: add    r10,r10,#4
I3: mul    r3,r2,r1
I4: mul    r4,r1,r0
I5: sub    r5,r4,r6
I6: add    r7,r8,r2
I7: mul    r0,r9,r5
I8: add    r1,r1,#4
I9: add    r7,r7,#1

```

Garantera exekvering
i ordning (I3 efter I1)

Samma ordning på registeruppdatering som enligt koden.
Begränsning: 2 cykel minnesläsning, 1 multiplikator

Exempel på superskalär processor, out-of-order exekvering

- 2 klockcykler för minnesaccess, 1 mult.

```

I1: ldr r0,[r10]
I2: add r10,r10,#4
I3: mul r3,r2,r1
I4: mul r4,r1,r0
I5: sub r5,r4,r6
I6: add r7,r8,r2
I7: mul r0,r9,r5
I8: add r1,r1,#4
I9: add r7,r7,#1

```

Tid	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Decode	I1	I3	I5	I7	I9				
	I2	I4	I6	I8					
Execute	I1	I1	I4	I5	I9				
	I2	I3	I6	I8	I7				
Writeback (uppdatera register)		I1	I3	I5	I7	I9			
		I2	I4	I6	I8				

Begränsning: 2 cykel minnesläsning, 1 multiplikator

I6 utförs nu före I5, och I8 före I7. Dock samma ordning på registeruppdatering!

Exempel på register renaming

- Exempel: register r0 återanvänds (WAR datakonflikt, write after read)

```

I1: ldr r0,[r4]      ; r0 = minne(r4)
I2: add r2,r2,r0     ; r2 = r2 + r0
I3: ldr r0,[r5]      ; r0 = minne(r5)
I4: add r3,r3,r0     ; r3 = r3 + r0

```

- Register r0 inte tillgängligt för instruktion I3, måste vänta tills I2 halvvägs klar om pipelined/superskalär processor

- Alternativ (snabbare) kod

```

I1: ldr r0,[r4]      ; r0 = minne(r4)
I2: add r2,r2,r0     ; r2 = r2 + r0
I3: ldr r1,[r5]      ; r1 = minne(r5)
I4: add r3,r3,r1     ; r3 = r3 + r1

```

- Registerval ger extra begränsningar!

Ytterligare aktiviteter

- Out-of-order execution
 - Kan även tillåta out-of-order issue (start) och out-of-order completion (avslutning)
 - Låt processorn själv välja instruktionsordning (och registeruppdateringsordning)
 - Så länge som slutresultat är korrekt kvittar ordningen
- Register renaming
 - Starta instruktioner även om resultatregistret i operationskoden inte är tillgängligt ännu
 - Använder fler register än vad programmeraren känner till
- Spekulativ exekvering
 - Utför instruktioner även om det ännu inte är klart att de behöver utföras
 - T ex pga oklar branch prediction (utför båda vägarnas operationer)
 - Spara resultatet internt (skriv inte ut till minne/register)
 - Mer aggressivt: Räkna utan att veta indata (antag t ex indata=0)

CISC vs RISC instruktioner, strängjämförelse

- CISC har komplexa instruktioner som kan kräva många klockcykler
 - Exempel x86: (cx=max antal, si=adress sträng 1, di=adress sträng 2)


```
REPNE CMPSB ; Jämför 2 strängar tills olika eller max tecken testats
```
 - Motsvarande i ARM (R3=max antal, R0 = adress sträng 1, R1 = adress sträng 2)

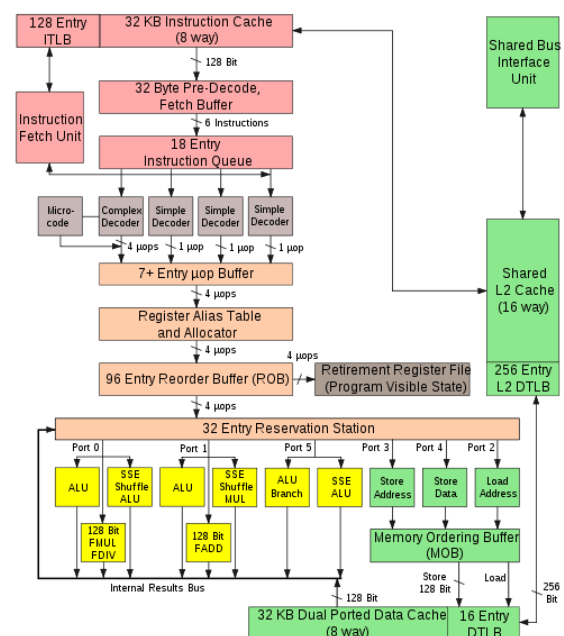

```
Loop:
    LDRB R5, [R0], #1 ; Tecken i sträng 1, räknar upp R0 med 1
    LDRB R6, [R1], #1 ; Tecken i sträng 2, räknar upp R1 med 1
    CMP R5, R6 ; Är dom lika?
    BNE Done ; Skillnad, klar med jämförelse, Z-flaggan=0
    SUBS R3, R3, #1 ; Är alla tecken jämförda?
    BNE Loop ; Inte klar, loop
Done: ; Ja, klar med jämförelse, Z-flaggan=1
```

CISC vs RISC instruktioner, öka prestanda

- CISC har kompakt kod, men detta omöjliggör superskalär implementation
 - Olika längd på instruktioner, olika antal klockcykler beroende på indata etc.
- Lösning: Översätt till RISC-kod
 - Metod 1: emulering
 - Interpretator (i RISC-kod) simulerar CISC-instruktionerna
 - Metod 2: statisk översättning
 - Statisk översättning av CISC maskinkod till RISC-kod innan körning
 - Försök optimera översatt kod
 - Metod 3: dynamisk översättning
 - Översätt under körning, analysera exekverade RISC-koden och förbättra översättningen.

Exekvering av CISC-kod i en RISC

- CISC har långa komplexa instruktioner
 - Komplicerat göra superskalära processorer av CISC-typ
 - Svårt veta var nästa instruktion börjar
- Översätt maskininstruktioner hos CISC till RISC-kod först (medan programmet körs), instruktioner kallade uop
 - Kör sedan RISC-instruktionerna i en "riktig" RISC
- Moderna PC-maskiner (Intel, AMD) använder emulering
 - Ett extra block mellan FETCH och DECODE
 - Ökar kostnad för missad branch prediction

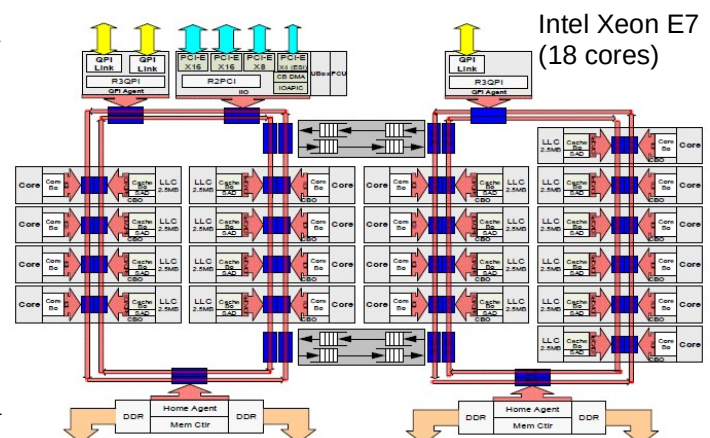

Svårt ge hålla beräknings-enheter aktiva

- Superskalära processor hittar ofta mellan 1 – 2 instruktioner per klockcykel
 - Cache-missar, branch prediction missar, etc.
- Alternativ: Kör två olika program samtidigt på processorn
 - Varje program behöver egen uppsättning register (inklusive programräknare och flaggor)
 - Kan dela på instruktionsavkodning, beräkningsenheter etc.
 - De flesta datorer kör redan flera processer parallellt med hjälp av operativsystemet
- Känt som hyperthreading eller SMT (Symmetric Multi Threading)
 - Istället för att stanna när 1:a tråden stannar pga cachemiss så kör 2:a tråden fler instruktioner istället
 - Ökar risken för strukturella konflikter

Ännu mera parallellism

- Kombinera flera processorer i samma krets
 - Kräver att uppgiften kan delas upp i flera mer eller mindre oberoende delar
- Kommunikation mellan processorer?
 - Minnesarea?
 - Direkt länk? (Message passing)
- Olika cache (närmast processorn)
 - Hur garantera samma innehåll i alla cache hos alla processorer?

Ytterligare sätt att öka prestanda

- Acceleratorer
 - Processorn säger till en annan enhet att göra beräkningarna
 - MPEG avkodare, AES kryptering, etc.
- Kompaktare kodformat/flera maskininstruktionsuppsättningar
 - ARM: Thumb mode (16-bitars maskininstruktioner) vs Arm ISA (32-bitars maskininstruktioner)
- Energieffektivitet
 - Sänk/öka klockfrekvens efter behov
 - Olika komplicerade processorstrukturer körs beroende på prestandakrav
 - Enklare processorer drar mindre energi per operation
 - Mer komplicerade processorer ger högre prestanda men drar mer energi per operation
 - Big.LITTLE hos ARM och Intel (byt under körning processor när beräkningskrav ändras)

Applikationsspecifika processorer (ASIP)

- Bygg en processor helt anpassad för en speciell applikation
 - Lägg till specialinstruktioner som är vanliga
 - Lägg till extra funktionsenheter för att ge bättre prestanda
 - Ta bort instruktioner som inte behövs
- I skalärproduktsexemplet
 - Speciell loopinstruktion
 - Speciell Multiplicera-Addera (MAC) instruktion
 - Dubbla minnesportar


```
dotproduct:  clr.l d1
              repeat 40, endloop
              mac (a0)+,(a1)+,d1
endloop:    rts
```

Profilering

- Prestandaanalys av program
 - Ta reda på vilken del i programmet som tar mest tid
 - Räcker inte titta på antal instruktioner i varje rutin
 - T ex: Cachemissar syns inte (jfr lab 5 uppgift 1)
- En metod: Sampla programräknaren med jämna mellanrum
 - Avbrottsrutin sparar PC-värde i en lista
 - Rutiner som ofta är med i listan behöver analyseras och optimeras
 - Kräver bara en timer som kan avbryta

Profiling, exempel under linux

- Låt gcc kompilera med flaggan -pg
- Kör programmet som vanligt
- Kör gprof på programmet för att få statistik
- Exempel från mplayer med H.264-fil

Each sample counts as 0.01 seconds.

%	cumulative	self	calls	self	total	
time	seconds	seconds		ms/call	ms/call	name
12.40	2.27	2.27	73363735	0.00	0.00	decode_residual
11.86	4.44	2.17	6180354	0.00	0.00	put_h264_qpel8o
8.14	5.93	1.49	21857226	0.00	0.00	h264_h_loop_fil
7.43	7.29	1.36	9922560	0.00	0.00	ff_h264_decode_
5.52	8.30	1.01	18181724	0.00	0.00	put_h264_chroma
4.70	9.16	0.86	82688	0.01	0.07	loop_filter
4.67	10.02	0.86	9922560	0.00	0.00	ff_h264_filter_
4.43	10.83	0.81	23096042	0.00	0.00	h264_h_loop_fil

Avancerad profilering

- Moderna processorer har ofta extra stöd för profilering
 - Avbrott efter n stycken cachemissar, branch-prediction missar etc.
 - Spara ner PC i dessa fall istället så kan du profilera ditt program för att se vilka delar som ger cachemissar
 - linux: OProfile
 - Windows: Vtune, Visual Studio ska också stödja detta
- Även hårdvarustöd för debug är vanligt
 - Trace buffer (se senaste instruktioner som körts)
 - Hårdvarustöd för brytpunkter (Darma har detta)

Summering av kursen

- En del nyckelord
 - Maskinkod, assemblerkod, adresseringmoder
 - Register, flaggor, minne, ALU
 - Stack, subrutiner, hopp, villkorliga hopp
 - Binär aritmetik, tvåkomplement, hexadecimala tal
 - I/O, avbrott, prioritet
 - ARM Cortex-M grunder
 - Virtuellt minne, minnesskydd

Summering av kursen, forts.

- Fler nyckelord
 - Buss, tristate-grind, register, multiplexer
 - Mikroprogrammering, styrsignaler
 - CISC, RISC, pipeline,
 - von Neumann, Harvard, DMA
 - Minnestyper, cacheminne, associativitet, tag
 - Konflikter (hazard), forwarding, branch prediction
 - DSP, SIMD, VLIW, Superskalär, hyperthreading

Kommentarer om tentan

- Bygger på material från föreläsningar, labbar och kursbok/kursböcker (kursmaterial)
- Samma grundstruktur som tidigare tentor
 - Medskick av datormodell och ARM Cortex-M instruktioner
 - Ska både kunna analysera och skriva enkla assemblerprogram och mikroprogram

Kommentarer om tenta, forts.

- Skriv kommentarer till eventuell kod du skriver!
 - Kan få några poäng även om fel instruktion används
- Ingen speciell ordning på uppgifter
 - Inte ordnat efter svårighet eller liknande
- Redovisa alla relevanta mellansteg i eventuella uträkningar

Framåtblick

- Andra kurser som kan vara intressanta
 - TSEA56 Elektronik kandidatprojekt
 - TSEA81 Datorteknik och Realtidssystem
 - TSEA26 Konstruktion av inbyggda DSP processorer
 - IDA:s kurs om Datorarkitektur
 - IDA:s kurs om parallellprogrammering och multicore
 - IDA:s kurs om kompilatorer
 - GPU-programmering...
 -

